

Motion till riksdagen 2007/08:Ju10

**av Esabelle Reshdouni m.fl. (mp)
med anledning av skr. 2007/08:39**

Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i sankonade relationer

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringens arbete för att få mäns våld mot kvinnor att upphöra bör utgå från könsmaktsförståelsen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om obligatoriska utbildningar i jämställdhet och mäns våld mot kvinnor för domare och nämndemän.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Kriminalvårdens behandlingsprogram för män som dömts för våld mot kvinnor bör vara obligatoriska.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett samtyckeskrav i våldtäktslagstiftningen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ytterligare skärpa 5 kap. 11 § socialtjänstlagen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka det förebyggande arbetet mot mäns våld genom att tillsätta en arbetsgrupp som ska utveckla kunskaper och åtgärder i frågor om manliga normer och traditionell maskulinitet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationella pojk- och flickgruppsprogram som ska ha till syfte att problematisera traditionella genusbegrepp.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa mötesplatser i hela landet för män som söker sig bort från ett emotionellt destruktivt och aggressivt beteende.

Fel! Okänt namn

Inledning

Miljöpartiet de gröna har med stort intresse och efter lång väntan mottagit regeringens handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Handlingsplanens 56 åtgärdsförslag är överlag absolut nödvändiga förslag för en ökad jämställdhetsmedvetenhet och även ökad kunskap om mäns våld mot kvinnor. Med detta sagt saknas dock en tydlig programförklaring från regeringen som faktiskt bör ange utifrån vilken bevekelsegrund som regeringen ser mäns våld mot kvinnor som ett samhällsproblem. Utan en sådan måste man fråga sig om handlingsplanen verkligen är en handlingsplan och inte bara enskilda åtgärdsförslag.

Miljöpartiet frågar sig även om de 800 miljoner kronor som regeringen har aviserat för dessa satsningar denna mandatperiod kommer att räcka. I regeringens första budget lade man lite över 400 miljoner kronor på jämställdhets-satsningar. Dessa medel har regeringen inte ens använt sig av trots de stora behov av insatser och åtgärder som finns på detta område.

Regeringens bevekelsegrund saknas

Regeringen deklarerar i handlingsplanen att den har som utgångspunkt i sitt arbete med berörda frågor att utgå från ”de utsattas perspektiv och den kunskap som finns på området”. Däremot undviker regeringen konsekvent i handlingsplanen att förklara varför just detta perspektiv har valts.

Regeringen förklarar tydligt i handlingsplanen att mäns våld mot kvinnor är oacceptabelt, men frågan är varför inte regeringen vill belysa grogrunden till detta problem. Jämställdhetsrörelsen i Sverige har sedan nästan 40 år tillbaka insett att våld i ett patriarkalt samhälle är det yttersta sättet för män att utöva makt över kvinnor, och att denna grogrund till mäns våld mot kvinnor går att finna i vår samhällsstruktur där kön och makt hänger samman, även kallad könsmaktsförståelsen.

Anledningen till att man velat förstå våldets grund är att man i nästa led ska kunna veta vilket som är det bästa angreppssättet på problematiken. Men denna politiska bevekelsegrund verkar regeringen ointresserad av eller, av handlingsplanen att döma, ovillig att utveckla. Det är oroväckande att regeringens åtgärdsplan saknar en grund att stå på. Det är inte minst oroväckande av den anledningen att det förebyggande arbetet inte kommer att ha riktlinjer att utgå från. Detta kan i slutändan leda till en osäkerhet i hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas i Sverige eftersom man inte bestämt sig för någon djupare förståelse för varför kön och makt spelar en avgörande roll och vilka problem patriarkala maktstrukturer innebär.

På ett seminarium i riksdagen förklarade jämställdhetsminister Nyamko Sabuni att regeringen valt bort könsmaktsförståelsen som grund för politiken eftersom handlingsplanen också handlar om kvinnor som har makt över andra

individer, och därmed inkluderat våld som sker i hederns namn och samkönat våld. Det är inte utan att Miljöpartiet undrar vilken definition på könsmaktsförståelsen som jämställdhetsministern har. Förståelsen om att kön och makt påverkar kvinnor och män i deras liv utesluter på inget sätt att kvinnor kan anamma manliga normer och bete sig inom ramen för dessa. Detta är en del av förståelsen av hur kön och makt betingar alla individers liv.

Denna handlingsplan ska handla om att ytterst verka för kvinnors rätt till sin kroppsliga och sexuella integritet; regeringen har definierat målet och vägen men inte beskrivit sin bevekelsegrund. Det är en strategi som riskerar att straffa sig själv när myndigheter, kommuner och landsting på egen hand ska beskriva sina utgångspunkter och därmed riskera att splittra den genomgripande jämställdhetsintegrering som samhällskroppen behöver och försvåra samverkan dem emellan.

Satsningar på rättsväsendet

I handlingsplanen föreslår regeringen ett flertal nödvändiga åtgärder för att öka kunskapen och kompetensen inom rättsväsendet i bemötandet av kvinnor utsatta för mäns våld. Det som däremot saknas är insatser som tydliggör relevansen av domstolsväsendets och även nämndemännens kunskap och kompetens i frågor om mäns våld mot kvinnor.

Domare och nämndemän tillhör de viktigaste parterna i rättskedjan som säkrar en rättssäker process för kvinnor och barn utsatta för våld. Domskäl som resonerar om kvinnans promiskuösa leverne, klädstil och alkoholvanor påtalar brister i domstolens bemötande och inte minst bedömande av kvinnans trovärdighet. Gamla fördomar som grundas i ett ”hora och madonna”-ideal lever vidare i flera domskäl.

Domstolsverket har organiserat utbildningar om mäns våld mot kvinnor för domare och nämndemän separat, med hänvisning till kravet om opartiskhet som ställs på domare. Under de av Domstolsverket anordnade fortbildningsdagarna där bland annat frågan om mäns våld mot kvinnor behandlades, deltog 120 av landets 695 ordinarie domare. I den återkommande obligatoriska utbildningen för samtliga domare behandlas våld mot kvinnor under en föreläsning.

Det är oroväckande att så få domare deltagit på de fortbildningstillfällen som getts. Dessa kompetensutvecklande satsningar bör bli genomgående obligatoriska för att nå samtliga verksamma inom domstolsväsendet. Även nämndemännen bör genomgå dessa fortbildningar.

Fel! Okänt namn

Behandlingsprogram för män som har begått vålds- och sexualbrott mot kvinnor

Under åtgärd 46 beskriver regeringen sin satsning för att alla män som har dömts för våld mot kvinnor ska kunna erbjudas att delta i adekvat programverksamhet. Till skillnad från regeringen anser Miljöpartiet att dessa behandlingar inom kriminalvården bör vara obligatoriska för män som dömts för våld- och sexualbrott mot kvinnor.

Vi delar även utredningen Slag i luftens uppfattning att instrumenten för hot- och riskbedömning av dömda ska skapas utifrån en könsmaktsförståelse. Risken är annars att det skapas felaktiga bedömningar av vad mäns våld bottenar i – att det enbart har att göra med till exempel en svår uppväxt, alkoholproblem, psykiska problem, kulturella skillnader och så vidare. En könsmaktsförståelse förklarar varför det är män som slår kvinnor och varför kvinnan underordnas mannen.

Inför samtyckeskrav i våldtäktsparagrafen

Domstolarna bär ett stort ansvar och bör skicka ett budskap till svenska folket att vålds- och sexualbrott mot kvinnor är oacceptabelt. Trots detta är det mycket svårt att få den eftersökta rättsliga upprättelsen. En stor del av kritiken mot domstolarna har legat i deras nagelfarande av de kvinnliga offrens sexuella erfarenhet, klädsel och alkoholvanor.

Trots att våldtäktsanmälningarna fördubblas vart tionde år är det ständigt endast 200 män per år som åtalas i domstol för våldtäkt. Uppenbarligen fungerar inte våldtäktsparagrafen för att skydda kvinnors kroppsliga och sexuella integritet. Det som krävs är ett uttryckligt krav i lagen att samtycke krävs vid samlag. Den normerande effekt som en sådan lagstiftning skulle få i samhället skulle få stor betydelse för synen på kvinnans kroppsliga integritet. Detta krav förespråkas även av bland annat Brottsoffermyndigheten.

Den nuvarande lagen omfattar inte alla påtvingade sexualhandlingar. Om till exempel en kvinna blir våldtagen av en man och hon inte gör motstånd utan försöker överleva övergreppet i chocktillstånd och förskräckelse – då kan inte en åklagare åtala övergreppet eftersom hon inte utsattes för våld, hot eller befann sig i ett hjälplöst tillstånd. Fysiskt svaga, unga och osäkra individer måste också skyddas av lagstiftningen och ha en absolut rätt att bestämma över sin egen kropp.

I fallet M.C. mot Bulgarien tolkade Europadomstolen Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna så att stater i skyddet för den personliga integriteten måste lagföra varje ”non-consensual” sexualhandling, även där offret inte gör motstånd.

Miljöpartiet anser därmed att lagen borde ändras enligt Europakonventionens mening och att vårt lands lag ska omfatta varje sexualhandling som företagits utan den andres samtycke. Vårt förslag till ny våldtäktsparagraf lyder:

”Den som olovligen utsätter annan för en sexuell handling av samlagskaraktär dömes för våldtäkt.” Vi förutsätter att detta förslag snabbutreds för att sedan föras in i lagstiftningen för att ersätta dagens formulering i 6 kap. 1 § brottsbalken.

Skärp 5 kap. 11 § socialtjänstlagen

I år skärptes socialtjänstlagens skrivning från att kommunerna ”bör särskilt beakta” våldsutsatta kvinnors behov av stöd till att socialnämnden ”ska särskilt beakta” kvinnors behov. Regeringens reform av lagen är en tydlig kompromiss från utredningens (SOU 2006:65) förslag där det tydligt framgår att socialnämnden ”ska härvid ge stöd” till våldsutsatta kvinnor. Miljöpartiets tolkning av den nya lagen är att den fortfarande är för vag och att lagen i detta hänseende bör skärpas till ett absolut ansvar för kommuner vad gäller kvinnor som är utsatta för mäns våld.

Våld i hederns namn

Ett flertal av regeringens åtgärder handlar om att öka myndigheternas kompetens i frågor om våld som sker i hederns namn. Miljöpartiet anser att det är mycket välkommet med större satsningar på kvinnor av utländsk härkomst utsatta för mäns våld. Enligt Sveriges kvinnojourer är hälften av dem som söker stöd från en kvinnojour en kvinna av utländsk härkomst. Anledningen till detta är att kvinnor av utländsk härkomst har svårare med språket, ett mindre socialt nätverk att falla tillbaka på och inte nödvändigtvis så stor kunskap om svenska myndigheter. Detta leder till att kvinnor av utländsk härkomst är utsatta för större svårigheter att få hjälp om de utsätts för våld av en man. Det är absolut nödvändigt att dessa tjejer och kvinnor får det stöd som krävs från svenska myndigheter.

Enligt åtgärd 53 vill regeringen fortsätta att kartlägga våld i hederns namn. Det viktigt att man har kunskap om hur olika kvinnors utsatthet gestaltar sig, och vilka behov och åtgärder de kan aktualisera. Men i fråga om hedersrelaterat våld finns det utredningar från landets större länsstyrelser som tydliggör hur utbredd problematiken är. Det viktiga är nu att arbeta förebyggande och stödjande för de kvinnor som är utsatta för våld i hederns namn. Det krävs fler platser på skyddade boenden, tolkar och förebyggande insatser.

Det finns däremot anledning att höja ett varnande finger för risken för en överexploatering och överanalysering av våld som sker i hederns namn. Miljöpartiet tar fasta på den gemensamma grund som mäns våld mot kvinnor har, oavsett etnisk bakgrund hos förövare och offer. En splittring av våldsformer i ”hedersrelaterat” våld, som kopplas till etnicitet, och ”svenskt” våld är en form av hinder för att bedriva arbete mot alla former av våld mot kvinnor av alla etniska tillhörigheter. Flera forskare pekar på faran att fokusera på kultu-

Fel! Okänt namn på

rella förklaringar till varför män utövar våld. Genom att ge en kulturell förklaring av våldet riskerar man att stigmatisera grupper och distansera sig från våldet. Vi skapar ett "vi och dem"-perspektiv där våldet och förtrycket av kvinnor blir något specifikt för andra kulturer. Detta ensidiga synsätt riskerar att osynliggöra de utsatta individerna.

Förebyggande arbete

Regeringen presenterar i sin handlingsplan tre huvudförslag som det förebyggande arbetet ska utgå ifrån. Det handlar om tryggare stadsmiljöer, virtuella ungdomsmottagningar och fortsatt kunskapsutveckling. Det är förvånansvärt att regeringen inte lägger några konkreta förslag på hur vi förhindrar att mäns våld ens uppkommer. Att tro att man bygga bort rädslan för mäns våld genom stadsmiljöplanering är ett önsketänkande. Även om det fanns en gatlykta varannan meter och öppna vägar att gå hem på tar det aldrig bort det faktum att kvinnor är rädda för män när de går ensamma hem på kvällen eller natten. Det är därför viktigt att regeringen tittar djupare på den här frågan.

Miljöpartiet anser att i det förebyggande arbetet, som utgår ifrån riksdagens nationella jämställdhetspolitiska mål att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, krävs direkta åtgärder som riktar sig till pojkar och män. Utövaren av våld får inte i detta arbete undkomma den politiska luppen, utan måste snarare bli föremål för fler förebyggande insatser. Till exempel vill vi att regeringen tillsätter en arbetsgrupp om manliga normer/traditionella maskuliniteter för att arbeta fram en större kunskapsbas och förslag på åtgärder på detta område. Det behövs även ett nationellt pojkggruppsprogram respektive flickgruppsprogram inom ramen för förskolans och grundskolans verksamhet som utgår från kunskap och insikt som problematiserar det manliga genuset.

Det behövs även mötesplatser för män i hela landet som söker sig bort från ett emotionellt destruktivt och aggressivt beteende. Det finns organisationer av olika slag som arbetar med detta, till exempel Män för jämställdhet och olika kriscentrum och professionella centrum för män.

Stockholm den 6 december 2007

Esabelle Reshdouni (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Mehmet Kaplan (mp)